

A CSALOGÁNY NYELVE

1.

A lángnyelvek kiszámíthatatlan pulzálása szakadatlan mozgásban tartotta a tüzet körülülő olasz vadászok árnyjátékát. Nem tudtam eldönteni, mi torzítja el az arcuk körvonalait: az alkohol vagy önteltség. Talán mégiscsak a távolság teszi, ahová parancsoltak bennünket, a körülöttünk lévő erdő sötétje. Meg voltunk rémülve: az olasz vadászokról tudni lehetett, hogy reménytelenül ügyefogyottak; általában egy csapat helybéli fiatal járt előttük, és odakészítették nekik az élő zsákmányt, eltörték a madarak szárnyát, a nyulak lábát, és csak akkor engedték ki őket a ketrecekből, amikor a vadászok már felbukkantak a láthatáron. Jobb, ha eléjük rakjuk a vadat, ez volt a tapasztalat, különben egymásban tesznek kárt; a fáradtságtól meg az italtól szarvasnak vagy vaddisznónak nézték a közelükben felbukkanó társukat. Mindez persze együtt járt az errefelé szokásos heccekkel; vad híján előfordult, hogy tyúkot vagy házinyulat raktak ki eléjük. Úgy tartják errefelé, az olaszoknak mindegy, nekik az a lényeg, hogy nincsenek otthon.

Ezt a tábortüzet is mi raktuk meg, nem ők, már épp szépen leégett, amikor előbotorkáltak, előreszegezett fegyverrel. Az egyenruhákról láttam, hogy Zrilić kuncsaftjai lehetnek: díszszalagok, érdemrendek, régi magyar címerek; piros, fehér, zöld... Szinte egy talján hadsereg! Zrilić vadászturizmussal foglalkozó vállalkozást vitt, persze hogy

Zrínyi néven, úgyhogy a szabadkaiak többsége azt hitte, saját magáról nevezte el a céget, nem a Zrínyiekről, vagyis a Zrinski családról, ahogy a horvátok mondják. Ez nem is volt minden alap nélkül, Zrilić végtelenül narciszoid alkat volt, meg hát, mondanom sem kell, őrült egy fazon.

Mindketten valahogy ugyanabban az időben, a kilencvenes évek végén fogtunk bele az idegenforgalomba. Zrilić, dalmát származása révén, egész jól gagyogott olaszul, és eredeti ötletei voltak: társaságba szervezte a történelem iránt érdeklődő vadászokat, tulajdonképpen valamiféle kulturális-idegenforgalmi kalandorkodásnak is nevezhetjük, amit csinált. Most is ilyenforma arcok sejlettek föl a tűz világánál: jó eséllyel csupa tanárember, jóra való éltes úriemberek, nyugdíjasok, talán még egy-két nemesi származású is akadt köztük, mindannyian a természet és a történelem szerelmesei. Valószínűleg egymás előtt is el kellett játszaniuk a vadászszenvedélyt; számukra még a szabadkai homokon szervezett fotószafari is kemény dolognak számított!

Most viszont, ahogy előléptek a sötétből, puskacsövek szegeződtek ránk, én pedig, talán túl gyorsan és meggondolatlanul, a kollégám arcvonásait keresve köztük, rájuk kiáltottam:

„Where is Zrilić? What are you doing here!?”

Válasz helyett minden irányból kiabálás hallatszott:

„Fermi!”

„Non vi muovete!”

„Sparo!”¹

Az én ügyfélköröm főképp magyarokból és németekből állt, de nem volt szükségük tolmácsra. Felugrottunk, és szorosan egymás mellé álltunk. Egy idősebb hölgy, később megtudtam, hogy Etelnek hívják, naivan a magyarral próbálkozott, dicsérte az egyenruhájukat, „jaj, de szép”, és az ujjával a címerekre mutogatott, meg effélék. Egész addig jó hangulatban telt a nap, fölvidított bennünket a gyalogtúra a Tölgyes vadászházig

¹ „Hol van Zrilić? Mit csinálnak maguk itt?” (angol); „Állj! Ne mozduljatok! Tűz!” (olasz). (A szerk.)

a homokpuszta csapásain. Etel viselkedése megzavarta az olaszokat, heves vita tört ki köztük. Ennek az lett a következménye, hogy a tisztásról betereltek minket az erdőbe; ők pedig elfoglalták a helyünket a tűz körül, és otthagytak bennünket, hogy leskelődjünk a sötétből.

Elég hülye helyzet volt. Igencsak bosszantott a dolog. A vadászház ott volt tíz perc járásra, és a vizesblokk miatt mellette vertük föl a sátrakat is. Megártott nekik egy kicsit a pálinka, ennyi az egész, állapítottam meg, ahogy szemügyre vettem „nemes”, a tűztől pirospozsgás arcukat. Teljesen amatőrök! Még őrt se állítottak mellénk, ha már foglyul ejtettek bennünket! Valamelyikük gitár is hozott magával, hamarosan fölharsant az ének.

2.

Ha történetesen Isztrián élnék, akkor nem kellene azon törnöm a fejem, hogy mivel érzékeltessem a táj szépségeit. Szabadkáról és környékéről lévén szó, a nosztalgiára építettem. Többféle is a rendelkezésemre állt: az osztrák–magyar nosztalgia, a tisztán magyar nosztalgia, aztán a zsidó, újabban pedig a jugó-nosztalgia. Célközönségem meglehetősen széles volt, és az általam verbuvált kis turistacsoportok, akikkel elindultam a tanösvényeimen, a jelenkori vajdaságinál jóval változatosabb nemzeti képet mutattak: a magyarok és németek, vagyis osztrákok mellett tisztázatlan nemzeti kötődésű zsidók is akadtak, aztán szerbek, horvátok, szlovénok, a kirándulások iránt pedig néha egy-egy olasz vagy amerikai is érdeklődött.

Idővel a kínálat két jól átgondolt egész napos kirándulásra korlátozódott, a Tölgyes vadászlak mellett fölállított sátorokban éjszakáztunk, majd az egyik túra a Palicsi-, a másik a Ludasi-tavon ért véget. A Tölgyes hét kilométerre található Szabadka központjától, a Makkhetes nevű településrész közelében. A szabadkai homokvidék egyik védett természeti értéket képező erdejében áll. Gyalog vagy kerékpárral indulunk a központból, egy széles úton haladunk, amelynek szegé-

lye egyre inkább egybemosódik a homoktengerrel, átengedve a vendéget a végeláthatatlan síkságon való kószálás szabadságának; a városból kivezető házsor addig ritkul, amíg csupán egy-egy tanya, gyümölcsös vagy szőlőskert marad belőle. A csoportjaim leginkább a juhnyájaknak örvendeztek, bámulták, ahogy ráérősen tépkedtek az erdő melletti puszta homoksáv gyéren növő fűcsomóit. A vadászház hűtőjében ínycsecknek való különlegesség várta a vendégeimet: a régi kedves üzleti partnerem, az öreg Mátyás által készített birkatarhó.

A kirándulásaim fokozódó népszerűsége néhány év alatt rutinosan előadott mesévé alakította az ilyenkor elmondott előadásomat. Annak ellenére, hogy inkább a múltban éltem, és a városban is csak azokat a helyeket tudtam elviselni, amelyekhez személyes emlékek fűztek – nem úgy, mint Zrilić, aki a Zrínyiekhez fűződő sajátos viszonya ellenére kizárólag a jelenben és annak örömeiben élt –, kerültem a történelmi anekdotákat; az én történetemben csak annyi jelent meg belőlük, amennyi körülöttünk látható volt. Márpedig körülöttünk semmi sem volt eredeti: az őshonos erdők aránya tíz százalék alá esett, és annak ellenére, hogy a mi erdönket Tölgyesnek hívták (kocsányos tölgyek őshonos példányaival), a környéken mindenféle a fenyők és az akácok domináltak, hogy a gelegonyákat (*nyugati ostorfa*) már ne is említsük! A magyar határ közvetlen közelségének megvoltak az előnyei és a hátrányai: azt a kevéske vizet, amely lehetővé tette, hogy a Köröst (Kereš) folyócskának nevezzük, a magyarok visszatartották a halastavaik táplálására; mi ellenben azzal kárpótoltuk magunkat, hogy Magyarországról egészítettük ki a mind keresettebb vadászterületünk vadállományát: a dámszarvasok a kormányunk támogatásával léphették át a határt... A vadászterületünk népszerűsége, kell-e mondanom, egyenes arányban állt az egyes vadásztevékenységeink illegális voltaival, de hát ez már egy másik történet.

Igaz, én korábban kerültem a vadásztörténeteket: ahogy a munkám egyre kifizetődőbb lett (kezdetben csak arra volt jó, hogy mégse

a földeken vagy a gyümölcsösökben napszámokodjam, ahogy a barátaim zöme), úgy sziruposodott el a beszédem, a vendéggörrel együtt elsajátítottam, sőt alakítottam az ehhez szükséges nyelvet is... Mindenféleképpen a gazdagsága meg sokfélesége mint vajdasági vezérmotívum ott fodrozódott a nyelvem sodrásában; aztán a tágasság és az értékörzés kiváló ugródeszkaként szolgáltak a nyelvi akrobatikához (kihagyhatatlan például, hogy az Obedi-lápot 1874-ben nyilvánították védetté, alig két évvel az első nemzeti park, a Yellowstone után!); majd, komolyabb vízi attrakciók híján jöhetnek a hullámozó tengerrel (a mindent uraló szél), a végtelen sivataggal (a fogunk alatt csikorgó homok) és az oázisokkal való összehasonlítások, amelyek szórványosan tűnnek föl a térségben, akárha a turistaremeték szomjához és vágyaihoz igazodnának. Elég az hozzá, hogy afféle sivatagi kalandként fogalmaztam meg ezeket a kirándulásokat, amelyek mindazonáltal teljesen veszélytelenek, akárcsak a *homokpuszta* kifejezés.

Eleinte nem éjszakáztunk az erdőben. Csak miután a vadásztársaság megteremtette a táborozás logisztikai feltételeit, figyelembe véve, hogy a vendégek száma időnként meghaladta a vadászotthon befogadóképességét, én is éltem ezzel a lehetőséggel. A tölgyfalombok (és fenyők) boltozata alatt töltött csendes éjszakák, a pattogó tábortűz melletti suttogás, a sátrakba és az álmainkba beáramló neszek és illatok, amelyek a közeli erdőszélre és onnan a sötétség tágasságába vezettek, táplálták a kedélyemet ezeken a kirándulásokon, voltaképpen emiatt maradtam meg ebben a szakmában.

Az erdő kitöltött minket a csöndjével. Ezt most is éreztem, az útítársaim gyűrűjében, akik különösebb keserűség nélkül szemléltek a tüzet körülülő vadászokat, miközben a tűz ereje teljében lobogott, és hallgatták a vadászok énekét meg az érthetetlen beszédüket, akárha valami bennszülött szertartás szemtanúi lennének. Csak én nem tudtam lehiggadni, a Zrilic jó édes anyját emlegettem, és alig vártam, hogy találkozzunk. Aztán úgy tűnt, mintha a vadászok, miután kiör-

vendezték magukat afölött, hogy elfoglalták a helyünket, tanácskozásba kezdtek volna, mintha valamit kerestek volna, valamit hiányoltak, és már jött is két keménykötésű öreg, kíméletlenül ránk szegezett puskacsövekkel. Ülve maradtunk, ők pedig ténferegtek közöttünk, meg-meglökve egyikünket-másikunkat, mintha keresnének valakit. Végére is Etel lányánál állapotok meg, akit addig, miután a szervezői tennivalókkal voltam elfoglalva, rendesen szemügyre sem vettem. Az egyikük a hóna alá nyomta a puskája csövét, és jelezte, hogy álljon fel. Egyszerű, sportos öltözék volt rajta, edzőruha, és copfban fogta össze a haját; csendben, félelem nélkül állt előttük, nem úgy az anyja, aki körülöttem kerengett, és kifejezte a tiltakozását az efféle viselkedés ellen. Amikor az öregek intettek, hogy a lány menjen velük, mindannyian talpra álltunk, és követeltük, hogy hagyják békén. Ugyanakkor senki sem vette a bátorságot, hogy szembeszálljon velük. Még inkább elmérgesítette a helyzetet, hogy a lányt nem a tűzhöz, hanem a ház felé terelték.

3.

Etel szóhoz sem jutott a dühtől és a csalódottságtól; Tündét elrabolták, és ezért teljes mértékben én vagyok a felelős.

„Panaszt teszek az idegenvezetőjüknél, Zrilicnél az efféle viselkedés miatt. Följelentem őket a rendőrségen!”, mondogattam. Semmi értelmesebb nem jutott eszembe, hogy valamennyire megnyugtassam. Aztán természetesen előkerült egy dühös kis öreg, aki megszagolta, hogy itt az alkalom, hogy átvegye a szerepemet.

„Olvastam az újságban, épp akkoriban, amikor Anna-Mária rávett erre a kirándulásra, hogy ebben az erdőben egy fiatal katona holttestére bukkantak. A közelben valahol hatalmas lőtér terül el; a szerb katonaság itt szokott gyakorlatozni meg lövészetet rendezni. A fiatalember a lőtérrel biztosította, őrséget állt, és holtan találták!” – rikácsolta az öreg felhevülten; arra a fazonra emlékeztetett, aki rendre megjelent az összes magyarországi televíziós vetélkedőn, de egy

paraszthajszállal valahogy mindig lemaradt a nyereményről.

Idegességemben elmeséltem nekik a magazinokban olvasott történetet: a fiatalember reménytelenül szerelmes volt, azt mondják, búcsúlevelet is írt a kedveséhez, és nem tudta egyedül elviselni az órséget, szerelmi bánatában lőtte magát agyon.

Most megint az olaszok egy csoportja hívta föl magára a figyelmünket, még nagyobb hévvel énekeltek a tűznél: mintha a két vadász visszatérésére és a Tündéhez kapcsolódó vadászkalandra vártak volna. Az egyik még tánra is perdült, kihívóan billegette a csípőjét. Ezt már nem bírta a gyomrom, ha nálam lett volna a puskám, lepuffantom, mint egy nyulat.

„Patkányok!”, fakadtam ki. „Nem elég, hogy eléjük tereljük a vadat, és megszervezzük az éjjeli orgiáikat, most már arra is vete-mednek, hogy zaklassanak bennünket. Van fogalmuk róla, hogy mennyi madarat találtak a hűtőládáikban?! Vadkacsát, libát, kócsagot, csalogányt, pintyet, rigót, cinegét, pacsirtát, fecskét milliószámra! Mindezt az olasz étkezőasztalokra!”

A televíziós vetélkedők résztvevője azt mondta, hogy ez azért lehetetlenség, nem juthatnak át a madarakkal a határon. Olaszország mégiscsak Európában van!

„Mit tud maga?! Elegendem van az okoskodásból!” – mondtam mérgesen. – „Senki sem fogja fölteni magának soha a százezer forintos kérdést: *Mennyi a legtöbb madártetem, amennyit az olasz rendőrség egy alkalommal egy szerb hűtőkocsiban talált?*”

A televíziós vetélkedők résztvevője érdeklődve nézett rám, izgatottan várta az újabb tényt.

„A pontos válasz: százhúszezer! Ráadásul nyolcvannégy különböző fajta! Mind védett fajok, több millió euróra tehető az okozott kár! És mindez a szerbiai, esetenként horvátországi idegenforgalmi irodák szervezésében. A vadászterületeket Szerbiában is privatizálták, akárcsak Horvátországban, az új tulajdonosok rendre kiérdemesült hadfiak. Ellenségek a háborúban, üzlettársak a békében, Milošević és Tuđman újdonsült arisz-

tokráciája! És nemcsak ezeket a madarakat találják fel nekik. Orgiák nélkül nem múlhat el ilyen alkalom: ukrán és orosz lányok, egyszer még egy karibi lányt is idehoztak. Nagy ínyencek, nem mondom! Tudják, mi az igazi vadászkülönlegesség?”

Mindannyian egyszerre rázták a fejüket, mint a gyerekek. Nem, nem tudják.

„A csalogány nyelvéből készült pástétom. Ennek a pástétomnak néhány grammjéért több száz csalogánynak kell kitekerni a nyakát.”

Etel sírva fakadt. Az olaszok pedig elhallgattak a tűz körül. Valami történt.

4.

A tűz mellett megjelent Tünde, hosszú fehér ruhába öltözött át, haja kibontva. A két öreg, akik elvezették, most odaültek a lábához. A tűz lobogása, az árnyékok és a távolság miatt úgy tűnt, mintha a lány lábai nem is érnék a földet. Elnémultunk. A vadászokon viszont elégedett és vidám morajlás futott végig. A tűz lángja pirosas visszfényt vetett a ruhára. Egy-egy pillanatra úgy tűnt, mintha Tünde meztelen állna a tábortűz mellett: az árnyékok kiemelték, ugyanakkor el is rejtették idomait.

Senki sem ért hozzá, sőt közte és a vadászok között bizonyos távolság képződött, mintha a mélységes tisztelettől visszahőköltek volna. Végül kivált közülük a gitáros, és hajlongva belefogott egy dalba. A vadászok mindaddig kórusban énekeltek, most viszont mindenki csöndben maradt a dal végéig, és csak akkor jutalmazták hatalmas tapsal a kollégájukat. A második énekhez már mi is odaültünk a tűzhöz, szívesen fogadtak bennünket, mintha mi sem történt volna. Mindenki az erőszak nyomait kereste Tünde arcán, de sugárzott a derűtől és a magabiztosságtól. Az öregek arcán sem láttam semmi tisztátalant, csak elragadtatást.

De az összes pozitív jel ellenére még mindig nyugtalanok voltunk, egymásra tekingettünk, hátha valaki más valami mást lát, mint amit én látok. Az olaszok közben vetélkedni kezdtek, hogy ki tudja szebb énekkel kifejez-

ni a hölgy iránti tiszteletét. Zengett a gitár, ők pedig sorban énekelték a dalaikat; mindegyik fellépőt kitörő vastaps jutalmazta.

Végtére is legyűrt a fáradtság, tompán bámultam Tünde sziluettjét, egyetlen árva gondolat nélkül. Az olaszok éneke mind távolabbról érkezett hozzám. Megleptek a könnyeim, a saját pergő könnyeim. Megpróbáltam ellenállni a sírásnak, de nem találtam rá magamban ésszerű magyarázatot. Magamon éreztem a kirándulóim tekintetét, majd a vadászok elismerő pillantását. A gitáros magához ragadta az éneket, és euforikus hangon folytatta, amit a tűz körül ülő társaság azonnal fölkapott. Tünde mosolya volt a válasz, amely egész este az arcán ragyogott.

Késő éjjelig ünnepeltük a szépséget, és elfogadtuk meghívásukat a „zsákmányuk” elfogyasztására: házinyúl-pecsenyére. Végül együtt vonultunk el a vadászlakhoz, és elhelyezkedtünk a fekhelyeinken.

A csoport vezetőjeként éltem a joggal, hogy a táborhoz visszatérve odalépjek Etel lányához. Bármit kérdeztem, Tünde csengő hangon és vidáman felelt. Megeredt a nyelvem, és örömmel adtam át magam beszédje dallamának. Nehezemre esett, hogy végül elköszönjek tőle, és jó éjszakát kívánjak.

5.

„Eichelhäher?”

„Eichhörnchen!”

Ez volt a szokásos üdvözlésünk. Amikor mindenkit elnyomott az álom, és tömör

csönd ereszkedett a táborhelyre, kibújtam a sátorból, és sétára indultam az erdőbe. *Eichelhäher, Eichhörnchen, Eichelhäher, Eichhörnchen...*

A köszöntést természetesen Jelena találta ki, akárcsak azt a számtalan apróságot, amelyek felcicomázták az életünket. Ezek mind az én rejtett kincseim voltak, amíg Tünde fénye rájuk nem vetült. Jelena egyszerre csak karnyújtásnyira került hozzám, az ünnepelt szépség alakjában láthattam, az ő árnyéka volt, az ő fénye, az ő tüze.

Váratlanul az erdőszélre értem, ahol a lőtér kezdődött. A fák között fölsejlett a nyílt térség sötétje, ezért irányt váltottam; nem akartam összeakadni egy őrködő katonával, netán a teljes őrséggel. Beljebb hatoltam a Tölgyesbe, és néhány lépés után érzékeltem, hogy egyre magasabbak és vastagabbak a fák törzsei, ahogy távolodom a lőtértől. Legfeljebb fél óra telt el, mire valódi erdőbe jutottam.

Jól ismertem ezeket a fákat, de sose mertem idejönni a csoportjaimmal. Jelena hozott el néhány alkalommal az erdőnek ebbe a részébe. Leültünk, mindkettőnk a maga fája alá, és hallgattuk a levelek neszezését, belelegeztük a régmúlt élet szagaival átítatott levegőt.

Jelena valójában vérbeli cinikus volt, a város s egyáltalán az emberek iránti gyűlölete vezette ebbe a határsávba. Korábban állandóan a Sétaerdőben lógott, a sugárút végén lévő sportcsarnok mögött. Én is a sugárúti lakótelepen éltem, és a felforrósodott lakótelepi ketrecből az erdő hűvösébe menekültem.

Padról padra vándorolva, könyvvel a kezünkben egy teljes napot töltöttünk itt Jelenával: odaült mellém, és az olvasás vetélkedéssé vált, hogy melyikünk áll föl előbb és melyikünk marad tovább. Végre, amikor a Sétaerdő teljes sötétségbe borult, nem maradt más hátra, mint hogy megismerkedjünk. A következő naptól fogva itt beszéltük meg a találkáinkat.

Idősebb volt nálam, már a biológiatanulmányai végéhez közeledett Újvidéken. Találkáink a fák egyes példányainak egyenkénti szemléjévé váltak. Nem szerette a hatalmas, felfújt platánokat, amelyek a Sétaerdőt jellemezték (egyetlen eperfa sem volt benne például, ahogy a szláv neve alapján elvárható lett volna); élvezettel tárta föl előttem a rovarok életét, amelyek a fa gyökerein nyüzsögtek, egyik-másik bogarat a mutatóujja hegyére tette és beszédet mondott a tiszteletére, akárha ez a bogár és az utolsó harapása döntené meg a gyűlöletes fatörzset! Jelena a tölgyeket kereste, pontosan tudta, hogy hány áll belőlük a parkban. Mire néhány hónap elteltével az összeset körbejártuk, már magától értetődőnek látszott, hogy csak a tölgyfaerdő lehet a menedékünk, és mint kiderült, a szentélyünk.

Még tartott a háború, és nem volt tanácsos a lőtér felé barangolni. Előfordult, hogy katonai teherautók konvojával találkoztunk, bennük felfegyverzett katonákkal. De nem szólított meg bennünket soha senki, csak néha találkozott a pillantásunk egy-egy kétségbeesett tekintettel a teherautó ponyvája alatt. A homokba süppedt a lábunk, a porszemet a szemünkbe sodorta a szél, időnként kiöblítettük a szánkat, és próbáltuk felköhögni, hogy megszabaduljunk tőle. Ez mind a boldogságrituálénk része volt, örültünk, hogy együtt vagyunk és hogy úton vagyunk az erdő felé. Jó érzés volt, hogy vannak határai ennek a borús városnak, országnak és időszaknak, ahol kiléphetünk belőle. Ha csak néhány órára is, de átmentünk a túloldalra, mondogatta Jelena a visszaúton. Jelena pedig ténylegesen is már régen átlépett a „túloldalra”. Én meg, íme, ebből a tőkéből indítottam el olcsó és sekélyes turisztikai bizniszemet.

De ezekig a tölgyekig soha nem hoztam el a turistáimat. Mióta Jelena eltűnt, nem tudtam rászáni magam, hogy eljöjjenek idáig. A tölgy németül *Eiche*, és a németek a mókust meg a szajkót is a kedvenc fájukról nevezték el: *Eichhörnchen* a mókus, a szajkó meg *Eichelhäher*. És most itt állok a tölgyfáink között. Megöleltem az első fatörzset, amelyről úgy tűnt, hogy Jelena fája, és sokáig így maradtam ölelkezve.

„Ezekben a fákban az őseim szelleme lakik”, mondta az utolsó kirándulásunkon, „akkorak, mint egy kis bogár”, kuncogta. Fölvettem a földről egy ilyen lény kiszáradt példányát (hallottam a fülemben Jelena hangját: *Cicindela germanica!*), a zsebembe csúsztattam, és visszatértem a táborba.

6.

Amikor véget ért ez az egész, fölkerestem Zrilicét az irodájában. Ügyelt a részletekre, az összes narciszoid beteg perfekcionista: az csak természetes, hogy a Zrínyiről elnevezett idegenforgalmi irodája a Zrínyi és a Frangepán utca sarkán állt, nem messze a zsinagógától. Régi polgárházak állnak az utcában, ezek egyikében rendezte be az irodáját.

Zrilic a számítógépe előtt ült; mögötte egy grafika, valami régi rajz olcsó imitációja lehetett, magyar nemesek vaddisznóvadászaton.

Rögtön a tárgyra tértem, és felpanaszoltam a kuncaftjai viselkedését.

„Bocsáss meg, drága barátom”, mondta. „Merev részeg voltam aznap este. Valaki beleültette a bogarat a fülembé, hogy a régi szerelmemet látták az egyik városi kávézóban. Ismered, Milan mondta. Körbejártam az összes helyet, ahová régen szerettünk beülni, de nem találtam meg, nem is hallott róla senki. Közben berúgtam, és elmentem Milanhoz. Ép csontja nem maradt!”

„Rendben, rendben”, nyugtatgattam. Tulajdonképpen tényleg minden rendben volt.

Elmeséltem neki az olaszok tűz körüli szertartását, megemlítettem Tündét. Rögtön ráharapott.

„Megvan a száma, hol él, beszél szerbül?”

De Tünde már hazautazott Etellel, az anyu-

kájával Budapestre. Ezt természetesen nem közöltem Zrilićtyel. Tünde megígérte, hogy a jövő nyáron egyedül jön, a drága mama nélkül. Megvolt a száma. Majd fölhívom pár hónap múlva, és elcsiripelem neki azt az éneket, amivel az olaszok magasztalták az erdőben. Már ha nem felejttem el addig az egészet.

7.

Zrilićtól eltávozva átgyalogoltam a város másik végébe, egészen a kéri temetőig. Most éreztem először késztetést, hogy megkeresem Jelena sírját. Nem volt erőm elmenni a temetésére, és eddig nem jutott eszembe, hogy ellátogassak a márványlaphoz, amelyen a neve áll.

Mihelyt elindultam a sírok között, rájöttem, hogy most sem volt jó ötlet. Jelena sírja a Tölgyesben van, a fák alatt, csak engem vár, ott bármikor megtalálhatom.

Ragyogott az ég a temető felett, a sírokat behálózó és a kerítés mellett húzódó füves mező valamiféle mesterséges színben tündökölt. A Bajai úti temetővel ellentétben, amely a városból kivezető másik út mellett terült el, a kéri temetőben nem volt semmi titokzatoság. Nagy, egyenetlen mező, amely egy kesztes házakkal körülvett térséget tölt ki, mögötte panelházak erdeje.

A márványlapok csillogtak a napfényben, föl kellett tennem a napszemüvegem. A megszokott útvonalon indultam el: először Siniša barátom sírjához. Siniša 1996-ban hunyt el Budapesten, közlekedési balesetben. A kilencvenes évek elején menekült át Magyarországra, mert nem akart elmenni katonának. Gyengécskén beszélt ugyan magyarul, de jó rajzolóként kapott valami munkát Kecskeméten. Néhányszor meglátogattam; de nem elégszer, nem elégszer ahhoz képest, mennyire magányos volt.

A fényképe, amit a szülei rátettek a sírját borító márványlapra, ahányszor csak meglátogattam a sírját, mindig könnyekig meghatott. Levettem a napszemüveget, és fölidéztem azt az emléket – vagy ez már a közös barátainkkal alakított történetünk volt? –, amikor az egyik kecskeméti panelban bu-

liztunk, egyhangú, apró erkélyekkel tagolt, tízeemeletes épületekből álló lakótelepen, az épületek úgy álltak a város szélén elterülő sík mezőn, mintha szétszórták volna őket, mi pedig egyetlen kis lakásba zsúfolódtunk az ötödik vagy hatodik emeleten, magyarok, szerbek, horvátok, angolok (mind Manchesterből!) és bolgárok.

Sinišát kerestem a tekintetemmel, de nem találtam. Végül kiküldtek az erkélyre, ahonnan hangzavar szűrődött be, fölismertem benne az ő részeg hangját is. Dorottyát hívtam, a karcsú, finom lányt, aki valami ironikus megjegyzést tett rá a hifi mellett üdögélő barátnői gyűrűjéből. Nem emlékszem már pontosan, talán épp az ő lakásán voltunk, mindenesetre ő válogatta a zenét: Depeche Mode, PIL, B-52's, INXS, Talking Heads, Cult... Most is hallom őket. Kiléptem az erkélyre – vagy valamelyik barátom lépett ki, mindegy, tisztán előttem van a látvány: Siniša meglovagolta az erkélykorlátot, egyik lába a levegőben kalimpált, és kihajolt, mintha le akarná magát vetni az erkélyről. Beszívott társaság vette körül, volt, aki még biztatta is, hogy ugorjon, mások zokogtak, mintha már széttűzött fejjel látnák heverni a kövezeten.

Siniša viszont csak billegett és forgott, mint a szélkakas, és üvöltözött: „Dorottyá, Dorottyá!” Sosem találtam föl magam az ilyen helyzetekben – most is, a márványlapról rám néző vidám, érdeklődő tekintete előtt állva ugyanezt a tehetetlenséget éreztem. Mit kellett volna tennem? Mit mondhattam volna neki?

Tettem még egy kört a sírja körül, majd hangosan elköszöntem: „Szia, Siniša!” – és elindultam a szántóföldekre nyíló kapu felé. Megálltam az alacsony rácsos kerítés előtt. Kiabálást hallottam, köztük a saját hangomat is: „Tarts ki, Siniša!” „Maradj úgy, lábbal a levegőben!” „Dorottyá már fölállt!” „Szeret téged!” „Mindannyian szeretünk!” „Tarts ki, Siniša!”

Elmosolyodtam. Siniša lelépett a korlátról, megölelt bennünket, ölelkeztünk és nevetünk, mindannyian.

LADÁNYI István fordítása